

УДК 347.441.142:796.034.6

Ю.С. СУХА, Національний університет
«Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ АГЕНТСЬКИХ ДОГОВОРІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПОРТІ (НА ПРИКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОГО ФУТБОЛУ)

Ключові слова: професійний спорт, професійна спортивна діяльність, професійний футбол, агентський договір, агентська діяльність, посередництво, представництво, правове регулювання

У взаємовідносинах професійних спортсменів з професійними спортивними клубами, федераціями (союзами, асоціаціями) з різних видів спорту, спортивними лігами тощо, більш слабкою стороною в цих відносинах, як правило, опиняються саме професійні спортсмени. Як наслідок, мають місце часті порушення їхніх суб'єктивних прав. Одним із інститутів, покликаних сприяти вирішенню зазначеної проблеми, є інститут агентів професійних спортсменів.

Цілком очевидним є те, що професійному спортсменові як головному фігурантові суспільних відносин у професійному спорті доволі важко відстоювати свої законні права та інтереси під час здійснення професійно-спортивної діяльності, в тому числі при укладенні різноманітних договорів із суб'єктами сфери професійного спорту, а також у всіх інших випадках, коли необхідним є наявність спеціальної обізнаності з правових питань, вміння знати, застосовувати, тлумачити положення нормативно-правових та корпоративних актів. Також і професійному спортивному клубу із зазначених питань доцільно звертатися за кваліфікованою допомогою фахівців з метою ефективного, безконфліктного, правильного вирішення питань, юридично грамотного оформлення відносин, учасниками яких є такі спортивні клуби. На підставі

викладеного уявляється актуальним звернення до дослідження поняття, сутності інституту агентів професійних спортсменів, правової регламентації їхньої діяльності.

Однак слід зазначити, що у вітчизняній літературі, присвяченій спортивному праву та зокрема правовому регулюванню професійного спорту, вказана проблема практично не отримала належного висвітлення. Окремі публікації, як правило, носять інформаційно-ознайомлювальний характер (зокрема, публікації С.О. Бондарева, Роберта Воскеричяна, Сефера Алібаєва тощо), і не містять спеціального наукового дослідження діяльності спортивних агентів у контексті застосування теоретико-методологічних засад правового регулювання суспільних відносин. Тому метою статті є встановлення особливостей правового регулювання провадження агентської діяльності у професійному спорті на прикладі професійного футболу, визначення правової природи та змісту агентського договору між суб'єктами професійно-спортивних відносин у футболі, які обумовлюють специфіку правового регулювання даної сфери цивільних відносин. Новизна результатів полягає в комплексному аналізі норм, що регулюють умови, порядок укладення, зміни, виконання агентських договорів у професійному спорті й з'ясуванні недоліків чинного нормативного регулювання зазначених питань та пропозиції шляхів їх подолання.

Перш ніж перейти безпосередньо до розгляду особливостей інституту агентування в професійному спорті, вважаємо за необхідне дослідити співвідношення понять «агентська діяльність», «представництво» та «посередництво», що буде мати важливе практичне та теоретичне значення. Адже досить часто в літературі, в тому числі присвяченій дослідженню агентської діяльності в професійному спорті, вживання зазначених термінів є непослідовним, що призводить до їх змішування.

У науці цивільного права виділялися дві основні позиції щодо питання співвідношен-

ня посередництва і представництва. Відповідно до першої, представництво на певному етапі свого розвитку переростає в посередництво (К.І. Скловський). До другої належать твердження, що посередництво представлене у вузькому (просте посередництво) і в широкому значеннях, що включає крім названого ще і представництво (А.Ф. Сохновський, В.В. Кузнецов). Найбільш прийнятною здається точка зору, згідно якої посередник – це сторона договірної зобов'язання, що є самостійною особою, для якої посередництво є її професійною діяльністю і яка завжди переслідує матеріальну вигоду в результаті надання відповідної послуги. Згідно ст.295 Господарського кодексу України, комерційне посередництво (агентська діяльність) є підприємницькою діяльністю, що полягає в наданні комерційним агентом послуг суб'єктам господарювання при здійсненні ними господарської діяльності шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта, якого він представляє. При цьому комерційне посередництво віднесене законодавцем до однієї з форм господарської діяльності (ст.263 ГК України). Але слід звернути увагу, що у запропонованій дефініції не врахована та обставина, що посередництво може мати місце і при здійсненні дій від свого імені (наприклад, дистриб'ютором). Крім того, аналіз агентської діяльності дозволяє виділити в ній дві складові: комерційне представництво, як його визначає ЦК України (здійснення дій від свого імені і за рахунок особи, яку представляють), і один із видів посередництва (сприяння у вчиненні правочинів) [1].

Отже заслуговує на підтримку позиція, згідно з якою терміни «посередництво» та «агентська діяльність» не можна ототожнювати, оскільки агентування – це лише одна із форм здійснення цивільно-правового посередництва, кінцевою метою якого є встановлення договірних зобов'язань між принципалом і третьою особою [2].

У вітчизняній науковій літературі обгрунтовано, що агентський договір є самостійним цивільно-правовим договором, який опосередковує відносини представництва і спрямований на здійснення одним із його учасників (агентом) правомірних дій, вчинених від свого імені або від імені іншого учасника (принципала) в його інтересах і за його рахунок щодо третіх осіб Також вказано, що агентський договір слід відносити до договорів про надання послуг нематеріального характеру – юридичних та/або фактичних [2, 3]. Діяльність сторін за агентським договором, як правило, пов'язана із здійсненням підприємницької діяльності та має на меті отримання прибутку. Тому необхідно вважати його підприємницьким договором, який, в свою чергу, є видом цивільно-правового. Агентський договір відноситься до посередницьких договорів і є підставою для виникнення відносин комерційного представництва [1, с.48–49].

Цивільний кодекс України не містить визначення агентського договору, натомість у ст.243 наводяться ознаки комерційного представництва, про що йшлося вище. У Господарському кодексі України використовуються терміни «комерційне посередництво» та «агентська діяльність» як поняття тотожні.

Отже, на підставі розглянутого слід погодитися з висновком дослідників відносин агентування у цивільному праві, що конструкція агентського договору має на меті цивільно-правове оформлення відносин, в яких посередник (представник) здійснює в інтересах і за рахунок принципала правочини й інші юридичні дії (що характерно для відносин доручення і комісії), а також дії фактичного характеру, які не створюють правовідносин принципала з третіми особами, від свого імені або від імені принципала [3].

Взагалі, всі договори в сфері професійного спорту за своїм функціональним призначенням можна поділити на договори, які оформлюють професійну спортивну діяльність, а також договори, які обслуговують цю діяль-

ність. До другої групи відносять саме посередницькі договори, які, в свою чергу, можуть поділятися на види, зокрема, за ознаками суб'єктного складу, виду спортивної діяльності, типу комісії (агентські, доручення) [4]. Як свідчить практика в сфері професійного спорту, з-поміж посередницьких договорів найбільш типовим є агентський договір. Саме цей вид посередницьких договорів найбільш часто використовується суб'єктами професійних спортивних відносин.

У сучасному професійному спорті кількість агентів має тенденцію до постійного зростання. У цілому кількість спортивних агентів, задіяних у роботі зі спортсменами, є відмінною рисою розвиненості професійних відносин в тому чи іншому виді спорту як на національному, так і міжнародному рівнях [5]. Примітно, що переважна кількість спортивних агентів організують свою діяльність у командних видах спорту. Особливого поширення набула агентська діяльність таких видів спорту, як хокей, футбол, баскетбол, волейбол тощо.

Основними напрямками агентської діяльності є надання послуг при переході спортсменів з одного клубу до іншого та у випадку розірвання контракту про спортивну діяльність з клубами або ж зміни умов такого контракту; надання послуг спортивним клубам з пошуку перспективних гравців в інших спортивних організаціях, в тому числі і зарубіжних; надання інших різноманітних консультативних послуг спортсменам і спортивним клубам. Проте, при всій значимості та необхідності здійснення агентської діяльності в професійному спорті, вона не позбавлена певних негативних тенденцій, які знижують ефективність цієї діяльності як інституту, покликаного забезпечувати, в першу чергу, захист прав професійних спортсменів як більш вразливої сторони в професійних спортивних відносинах. Серед таких тенденцій можна виділити наступні найбільш значимі фактори: по-перше, націленість агентів на роботу з

«зірками», перспективними молодими гравцями, та фактичне ігнорування основної маси спортсменів; по-друге, активізація діяльності в спортивних клубах так званих «тіньових агентів», які не мають відповідної ліцензії; по-третє, низький рівень адміністративного контролю за станом агентської діяльності; по-четверте, негативне ставлення до агентської діяльності, що історично склалося в середовищі спортивних керівників [6, с.2–5].

Щодо законодавчого підґрунтя здійснення посередницької, в тому числі агентської діяльності у сфері професійного спорту, то по-перше необхідно відмітити такі спеціальні акти як регламенти спортивних організацій, які здійснюють управління окремим видом спорту на міжнародному та національному рівні. Це, зокрема, в сфері професійного футболу – Регламент ФІФА з діяльності агентів гравців від 01.03.2001 р., Регламент про діяльність агентів Англійської Федерації Футболу від 01.01.2006 р., Регламент РФС з агентської діяльності від 16.12.2008 р. (нова редакція Регламенту 2002 ро.) тощо [7, 8]. На національному рівні, окрім положень цивільного законодавства, зокрема норм глави 17 Цивільного кодексу України, це також Регламент Федерації футболу України щодо діяльності агентів футболістів від 01.03.2003 р., який практично повторює собою положення Регламенту ФІФА 2002 р. [9].

Відповідно до ст.1 Регламенту ФІФА, агент гравців – це фізична особа, яка за плату на постійній основі представляє гравця клубу з метою найму його на роботу, чи представляє два клуби один одному з метою укладання трансферного контракту [7]. Слід зробити деякі зауваження стосовно даної дефініції. По-перше, включення критерію регулярності здійснення агентської діяльності виявляється необґрунтованим, принаймні в тому розумінні, яке логічно випливає із запропонованої дефініції. По-друге, визначена мета діяльності агента значно обмежує його повноваження та може призвести до спотворення розуміння

сутності діяльності агентів гравців. Крім вказаних у ст.1 Регламенту ФІФА функцій агентів, до них слід також віднести діяльність з надання гравцям та клубам посередницьких, консультаційних та інших послуг. Отже, найбільш прийнятним можна вважати наступне визначення агента в професійному спорті: це фізична особа, яка за плату надає спортсмену або спортивному клубу (організації) послуги шляхом здійснення юридичних та/або фактичних дій з метою укладання/зміни/розірвання спортивного контракту між спортсменом та спортивним клубом, сприяння клубам у переході спортсменів, а також інші послуги (посередницькі, консультаційні тощо) [5].

В нормативних актах, які регулюють діяльність агентів в сфері професійного спорту, міститься норма про те, що агент спортсменів може представляти інтереси чи захищати права та інтереси спортсменів та спортивних клубів лише за умови укладання з цим спортсменом або спортивним клубом агентського договору.

Агентські договори в спорті мають свої особливості. Взагалі, всі договори в сфері професійного спорту за своїм функціональним призначенням можна поділити на договори, які оформлюють професійну спортивну діяльність, а також договори, які обслуговують цю діяльність. Саме до другої групи відносять посередницькі договори, з-поміж яких, як свідчить практика в сфері професійного спорту найбільш типовим є агентський договір [4]. Саме цей вид посередницьких договорів найбільш часто використовується суб'єктами професійних спортивних відносин.

Першою особливістю агентського договору в професійному спорті є строк, на який він укладається. Зокрема, в футболі строк дії агентського договору обмежується двома роками. Автоматична його пролонгація не допускається, і сторонам необхідно укласти новий договір після спливу строку дії старого за наявності наміру подальшого співробітництва. По-друге, в договорі повинні міститися конк-

ретні вказівки про те, хто відповідає за виплату гонорару агентів, вид гонорару, а також умови, які необхідно виконати для отримання гонорару. Винагороджувати агента може тільки фізична чи юридична особа, з якою укладено контракт про представництво. Наявний і особливий механізм розрахунку винагороди агента. Як правило, сума такої винагороди розраховується на підставі валового доходу спортсмена, про який агент домовився для нього при обговоренні умов спортивного контракту, за рік за винятком пільг (таких як надання автомобіля, квартири, виплата преміальних, будь-які види бонусів та привілеїв). Якщо сума винагороди все ж таки не була обумовлена в договорі, то агент має право на отримання 5 % від вищевказаного доходу спортсмена в якості гарантованого гонорару. На практиці ж найбільш розповсюдженою сумою винагороди за договором є 10 % від вказаного доходу. Існують два види виплати винагороди агенту спортсмена при укладанні з ним договору. Вона може бути здійснена одночасним платежем після укладання контракту про спортивну діяльність або ж виплачуватися щорічно після спливу кожного контрактного року.

У випадку, якщо агент і футболіст не приймуть рішення щодо разової виплати суми винагороди, а термін дії контракту про спортивну діяльність футболіста, що укладений за участю агента, буде довшим, ніж контракт про представництво, укладений між агентом і футболістом, агент матиме право на отримання щорічної винагороди навіть після закінчення терміну дії агентського договору. Це право зберігається до закінчення терміну дії контракту про спортивну діяльність футболіста або до підписання футболістом нового контракту без участі цього агента.

Контракт про представництво укладається у чотирьох примірниках і належним чином підписується обома сторонами. Перший примірник знаходиться у футболіста чи в клубі, другий – в агента. Впродовж тридцяти діб пі-

ся підписання контракту про представництво агент направляє один примірник для реєстрації до ФФУ і один – до національної асоціації, в якій зареєстрований гравець чи клуб. ФФУ веде реєстр контрактів про представництво і на прохання направляє до ФІФА їх копії.

Агентські договори, які укладаються з професійними спортсменами, як і будь-які інші договори, не повинні містити надто обтяжливі умови і бути кабальними за своєю суттю.

Таким чином, основне призначення агентських договорів в професійному спорті – це забезпечення участі професійних спортсменів в професійній спортивній діяльності. При цьому особи, які надають посередницькі послуги в сфері професійного спорту («спортивні агенти»), як сторона даних договорів, здійснюють як фактичні, так і юридичні дії. Фактичні – це дії з дослідження «трансферного ринку», ведення переговорів з професійними спортивними клубами про можливість укладення договорів (контрактів) зі спортсменами-професіоналами про їх професійну спортивну діяльність тощо; юридичні – укладання договорів (контрактів) від імені спортсменів-професіоналів зі спортивними клубами тощо. Особливості укладання та змісту агентських договорів стосовно кожного окремого виду спорту регулюються спортивними регламентами, і можуть стосуватися строку дії (наприклад, в футболі він складає два роки без можливості пролонгації), умов пов'язаних із розрахунком та здійсненням оплати послуг агента тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Харитонов Є. О. Добровільне представництво у цивільному праві України : навчальний посібник / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, А. І. Дрішлюк. – К. : Істина, 2007. – 176 с.
2. Колосов Р. В. Договір комісії і агентський договір у цивільному праві : автореф. дис.

на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Р.В. Колосов ; НАН України Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2004. – 21 с.

3. Дрішлюк А. І. Агентський договір: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / А. І. Дрішлюк ; Одеськ. нац. юрид. акад. – О., 2003. – 20 с.

4. Васькевич В. П. Гражданско-правовое регулирование в области профессионального спорта : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / В. П. Васькевич. – Казань, 2006. – 20 с.

5. Гужов А. А. Агентская деятельность в футболе: особенности нормативного регулирования и перспективы его развития / А. А. Гужов // «Спортивное право: перспективы развития» : материалы международной науч.-практ. конф. (29 июня 2007 года). – М., 2007. – С. 163–171.

6. Алиев Э. Г. Проблемы агентской деятельности в мини-футбольных клубах / Э. Г. Алиев, К. В. Еременко, О. С. Андреев // Ученые записки Университета имени П. Ф. Лесгафта. – 2008. – № 10 (44). – С. 2–5.

7. Регламент ФИФА по деятельности агентов ИГРОКОВ : от 01.03.2001 г. // Делопроектное Производство Ассоциации мини-футбола России. – 2001. – № 8.

8. Регламент РФС по агентской деятельности / утв. Постановлением Исполкома РФС : от 16.12.2008 г., от № 131 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.amfr.ru/site_media/media/files/f563e79e-bd54-4f07-a688-c0852bbe8e43.doc.

9. Регламент Федерації футболу України щодо діяльності агентів футболістів / затв. рішенням Виконавчого комітету ФФУ : від

01.03.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ffu.org.ua/ukr/ffu/ndocs/> | ffu_regulation.

Суша Ю. С. Деякі особливості агентських договорів у професійному спорті (на прикладі професійного футболу) / Ю. С. Суша // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 633–638 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_104.pdf

Досліджується поняття та правова природа відносин посередництва у професійному спорті, аналізується нормативна база, яка регулює агентський договір між учасниками професійно-спортивної діяльності у футболі. Робиться висновок, що питому вагу у нормативному регулюванні агентської діяльності мають положення регламентних актів спортивних організацій з різних видів спорту, зокрема, у професійному футболі, які передбачають певні особливості порядку укладення, змісту, вимоги до окремих умов агентського договору у професійному футболі.

***

Сухая Ю.С. Некоторые особенности агентских договоров в профессиональном спорте (на примере профессионального футбола)

Исследуется правовая природа отношений посредничества в профессиональном спорте, анализируется нормативная база, направленная на регулирование агентских договоров между участниками профессионально-спортивной деятельности в футболе. Делается вывод, что удельный вес в нормативном регулировании агентской деятельности имеют положения регламентных актов спортивных федераций по различным видам спорта, в том числе, в профессиональном футболе, которые предусматривают определенные особенности порядка заключения, содержания, требования к отдельным условиям агентских договоров в профессиональном футболе.

***

Suhaja Ju.S. Some Features of Agency Contracts in Professional Sports (for Example, Professional Football)

It is examined the concept and legal nature of mediation relations in professional sports, analyzes the regulatory framework governing the agency agreements between the parties of professional sports activities in football. It is concluded that the proportion of normative regulation of agency activities are provision of routine acts of sports federations in various sports, particularly in professional football, which provide certain features of the order of detention, content, requirements for certain conditions of agency agreements in professional football.

Форум